

KRZYSZTOF KORPYSZ, HENRYK ROSZKOWSKI
*Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie*

TECHNIKA ROLNICZA A DZIAŁALNOŚĆ FUNDACJI WSPIERAJĄCEJ ZAOPATRZENIE WSI W WODĘ

Streszczenie

Artykuł prezentuje innowacyjne i inspirujące aspekty działalności Fundacji Wspomagającej Zaopatrzenie Wsi w Wodę w dziedzinie techniki rolniczej. Omawiane są zmiany i efekty związane z działaniami Fundacji na terenach wiejskich.

Środowiska intelektualistów związane z Kościołem Katolickim dostrzegły i wyartykułowały oraz zainicjowały działania zmierzające do pomocy polskiemu rolnictwu i utworzenia pod patronatem Kościoła instytucji mogącej realizować dzieło pomocy. W 1982 r. J. Em. Ks. Prymas Polski powołał Komitet Organizacyjny Fundacji Rolniczej, który opracował statut przyszłej fundacji, uczestniczył w przygotowaniu projektu ustawy o fundacjach^[9], a w ciągu pięciu lat opracował dziesięć różnych programów pomocy rolnictwu obejmujących przedsięwzięcia szacowane na kwotę 28.000.000 \$.

Wskutek sprzeciwu Rządu PRL, który wyraził zgodę tylko na ograniczony zakres działania i w wyniku innych stawianych trudności, dopiero w grudniu 1987 zarejestrowano w Sądzie Rejonowym dla miasta stołecznego Warszawy, Fundację Wspomagającą Zaopatrzenie Wsi w Wodę, która mogła wówczas rozpocząć działalność w zakresie zgodnym ze statutem. Statutowym celem Fundacji jest pomoc w zaopatrzeniu wsi w wodę oraz pomoc w rozwiązywaniu zagadnień gospodarki ściekowej^[3].

1. Działalność Fundacji Wspierającej Zaopatrzenie Wsi w Wodę

Fundacja Wspomagająca Zaopatrzenie Wsi w Wodę zarejestrowana w grudniu 1987, rozpoczęła działalność 1 marca 1988 r., dzięki grantowi Kongresu USA, w kwocie 10.000.000 \$, realizowanemu poprzez USAID, który stał się

funduszem podstawowym Fundacji, i który zainicjował faktyczne istnienie Fundacji, spełnił rolę aktywizującą i inspirującą innych donatorów.

Związane to było z sytuacją na wsi, gdzie na początku lat osiemdziesiątych^[5] około 50% ludności wiejskiej nie korzystało z żadnych, publicznych ani prywatnych urządzeń wodociagowych i pobierało wodę do celów konsumpcyjnych i produkcyjnych z płytkich studni kopanych, a ok. 10% dowoziło wodę do gospodarstwa. Dostępna woda w około 70% studni była złej lub niepewnej jakości i nie powinna być spożywana^[5, 6]. Tempo budowy nowych wodociągów było niskie (20-30 tys. przyłączanych gospodarstw rocznie)^[5, 6, 7, 8], wykonawstwem zajmowały się duże, nieefektywne przedsiębiorstwa państwowe. Finansowanie prawie w całości spoczywało na budżecie państwa, co poza tym, że ilość funduszy była skromna, miało i ten skutek, że nie sprzyjało aktywizacji społeczności lokalnych.

Podjęcie działalności przez Fundację stało się możliwe dzięki grantowi Kongresu USA, który stał się funduszem podstawowym Fundacji, i który zainicjował faktyczne istnienie Fundacji, spełnił rolę aktywizującą i inspirującą innych donatorów.

W całym okresie realizacji projektu sprowadzono do Polski sprzęt rolniczy o wartości 9.128.681,10 USD, który sprzedano, a następnie środki z jego sprzedaży wykorzystano zgodnie z założeniami na wspieranie budowy wodociągów. W ciągu 6 lat działalności z funduszy grantu USAID dofinansowano 341 inwestycji, których efektem było przyłączenie 29.730 gospodarstw do sieci wodociągowej i 3.394 do kanalizacyjnej^[3].

Istotą projektu i jednym z celów działania Fundacji było udostępnienie, poprzez sprowadzenie do Polski potrzebnych maszyn i urządzeń rolniczych, sprzedaży ich indywidualnym rolnikom. Środki ze sprzedaży służyć miały generowaniu kapitału na wydatki związane z instalacjami wodnymi i kanalizacyjnymi na wsi.

Fundacja dokonała wyboru maszyn i urządzeń, kierując się bieżącymi potrzebami krajowego rolnictwa. Pierwsze kontrakty dotyczyły pilarek łańcuchowych, co związane było z katastrofalną zimą, która spowodowała wymarznącie sadów na znacznej powierzchni i konieczność usuwania drzew. Sprowadzono także pilarki wysięgnikowe, opryskiwacze ogrodnicze i mikrociągniki ogrodnicze z wyposażeniem, które wypełniły lukę na rynku. W ramach projektu sprowadzono do Polski gotowe urządzenia wraz z odpowiednim zestawem wyposażenia dodatkowego i serwisowego oraz części zamiennych, w ilościach ujętych w tabeli 1.

Sprzedaż części zamiennych i urządzeń realizowana była na zasadach komisyjnych. Ceny na maszyny rolnicze ustalano wspólnie przez Fundację i sprzedawców na poziomie równowagi rynkowej. Wysokość prowizji określanej drogą negocjacji ustalono w zakresie 5-15% (generalnie 5% dla wyrobów gotowych i 15% na części zamienne). Ustalono, że nabywcy maszyn otrzymają rabat, w wysokości 2,5%, jako ryczałt na poczet kosztów ewentualnych napraw w okresie gwarancji.

Sprzedaż maszyn w pierwszych latach zlecono Przedsiębiorstwu Handlu Sprzętem Rolniczym „AGROMA”. W okresie późniejszym - od 1990 r. sprzedaż sprzętu prowadziły także prywatne firmy: Szwedzkie Biuro Techniczne STB, spółka „Danmas” i „Agroma-tech”. Umowy ze sprzedawcami obejmowały także przeszkolenie mechaników i personelu obsługowego.

AGROMA organizowała i opłacała transport krajowy i magazynowanie maszyn, ich obsługę przedsprzedażną oraz naprawy, prowadziła promocję, załatwiała reklamacje, prowadziła szkolenia użytkowników. Ponadto zobowiązana była do sporządzania i przekazywania Fundacji listy nabywców sprzętu, ze względu na założone preferencje sektora prywatnego.

Fundacja przy współpracy z AGROMA zobowiązała się do opracowania w języku polskim instrukcji obsługi i napraw maszyn i urządzeń, pomocy w przeszkoleniu mechaników, zapewnienia dostawy części zamiennych oraz wyposażenia serwisowego.

W miarę rozwoju infrastruktury rynku Fundacja zwiększyła liczbę sprzedawców, zawierając umowy także z firmami prywatnymi, zadbała o właściwą obsługę nabywców (rękojmia, części zamienne, naprawy), poczyniła starania na rzecz poprawy ekonomiki przedsięwzięcia (zwolnienie z cła i podatku, okresowa waloryzacja cen sprzedaży z tytułu inflacji, niskie i zróżnicowane dla sprzętu i części zamiennych marże), na bieżąco korygowała strukturę asortymentową maszyn i dostawy części zamiennych.

Tabela 1.

Zestawienie ilościowe i wartościowe maszyn dostarczonych
do Polski w ramach grantu USAID

L.p.	Nazwa maszyny	Otrzymana ilość [szt.]	Wartość w DEM	Wartość w USD
1.	Opryskiwacze SOLO	3.340	2.779.800	x
	Części zamienne	x	42.390	x
	RAZEM	x	2.702.190	1.414.272,83
2.	Pilarki spalinowe SOLO	2638	2.607.575	x
	Pilarki elektryczne SOLO	1650	486.750	x
	Części zamienne	x	292.827	x
	RAZEM	x	1.895.650	1.020.261,25
3.	Pilarki PARTNER	11.196	-	2.445.612
	Części zamienne	x	-	456.120,39
	RAZEM	x	-	

L.p.	Nazwa maszyny	Otrzymana ilość [szt.]	Wartość w DEM	Wartość w USD
4.	Trymery PARTNER	5.000	-	1.095.000
5.	Ciągniki	900	-	1.380.336
	Przyczepy	540	-	63.180
	Spychacze	540	-	72.360
	Rozrzutniki	540	-	93.960
	Kultywatory	540	-	179.820
	RAZEM	x	-	1.789.656
6.	X	X	X	9.128.681,10

Źródło: opracowanie własne na podst. materiałów Fundacji

Maszyny sprowadzone w ramach kontraktów zostały w całości sprzedane, co pozytywnie świadczy o właściwym wyborze rodzajów i ilości maszyn oraz dobrym wyborze firm sprzedających. W magazynach sprzedawców pozostały na początku 1994 r. jedynie części zamienne do sprowadzonych maszyn o wartości 58.193 \$, jednak ten fakt można ocenić pozytywnie, bowiem części powinny być dostępne przez okres kilku lat od daty sprzedaży maszyn, dla zapewnienia możliwości dokonywania napraw.

Do końca lat osiemdziesiątych pilarki mechaniczne, poza nielicznymi wyjątkami, znajdowały się wyłącznie w posiadaniu Lasów Państwowych. Sprzedaż była reglamentowana i nie były one dostępne dla osób prywatnych. Pracownicy leśnictwa oraz rolnicy często różnymi sposobami (np. przez kompletację pilarek z zużytych części zamiennych) starali się pozyskać i nabyć te poszukiwane i bardzo przydatne urządzenia. Import dobrej klasy zachodniemieckich pilarek marki SOLO w ilości blisko 6 tys. sztuk i sprzedaż ich indywidualnym osobom stanowił przełom w dziedzinie upowszechnienia tych maszyn.

Opryskiwacze ogrodnicze marki SOLO zostały sprowadzone na potrzeby ogrodnictwa i sadownictwa, branżom rolnictwa, które swym poziomem technicznym dorównywały gospodarstwu Zachodniej Europy. Mimo dość wysokiej ceny znalazły one szybko nabywców. Przyczyniły się także do znaczącego podniesienia jakości wykonywanych zabiegów ochronnych.

Fundacja sprowadziła mikrociągniki wraz z podstawowym wyposażeniem: kultywatory, spychacze, rozrzutniki obornika i przyczepy. Mikrociągnik o mocy 12 KM przeznaczony jest z założenia dla małych gospodarstw. Te zaś właśnie gospodarstwa nie dysponują zazwyczaj środkami dla jednoczesnego zakupu ciągnika i towarzyszących urządzeń. Wszystkie rodzaje maszyn towarzyszących sprowadzono w ilości wynoszącej 60% w stosunku do ilości ciągników. Mikrociągniki znalazły zastosowanie także w gospodarstwach ogrodniczych oraz

przedsiębiorstwach zajmujących się konserwacją terenów zielonych, zakładaniem trawników itp.

Sprowadzane pilarki wysięgnikowe, (popularna nazwa - kosi mechaniczne, trymery) - stanowiły w 1991 r. zupełną nowość na rynku i początkowo ich zbyt był utrudniony. W późniejszym okresie zdobyły jednak uznanie nabywców i dziś są już popularne. Stosowane są one nie tylko w leśnictwie, lecz także w pielęgnacji zieleni miejskiej, w ogrodach działkowych itp. W fakcie powyższym przejawia się rola innowacyjna i inicjująca Fundacji w dziedzinie promocji nowych rodzajów sprzętu rolniczego.

3. Podsumowanie

Działalność Fundacji miała doniosłe skutki pozaekonomiczne i pozatechniczne - sprzyjała przemianom strukturalnym i świadomościowym na wsi, uczyła zasad demokracji i gospodarki rynkowej, była szkołą samorządności, wyzwalała aktywność, ułatwiała promocję nowoczesnej myśli technicznej i ekonomicznej [1].

Inwestycje wspierane przez Fundację w poszczególnych przypadkach umożliwiają wzrost lokalnej aktywności gospodarczej. W wielu wsiach powstały zakłady przetwórcze mięsa, ubojnie, wytwórnia makaronu, przetwórnia owoców i warzyw, zakład betoniarski, w kolejnych - punkt skupu żywca, piekarnia itd., a np. w gminie Bolesławiec rozwinęła się firma prywatna produkująca hydrofory dla stacji wodociągowych.

Budowa wodociągu ułatwia też prywatyzację sklepów i drobnych przetwórni - chodzi o firmy, które ze względu na profil działalności, przy zmianie właściciela poddawane są często bardziej szczegółowej kontroli sanitarnej. Zostały w ten sposób zapoczątkowane elementy tzw. wielofunkcyjnego rozwoju wsi [2], obecnie uważanego za optymalny w nowej sytuacji społeczno-ekonomicznej.

Dostawa nowoczesnego sprzętu i maszyn rolniczych, szkolenia personelu serwisowego, dostarczenie instrukcji obsługi, katalogów części zamiennych i książek napraw umożliwiła zapoznanie się z nowoczesną techniką rolniczą, z urządzeniami nowej generacji, co przyczyniło się z pewnością do podniesienia kultury technicznej. Włączenie w akcję sprzedaży sprzętu prywatnych przedsiębiorstw sprzyjało rozwojowi małych firm i aktywizacji lokalnych rynków [1]. Przedstawiona analiza uprawnia do stwierdzenia, że Fundacja wybrała właściwy kierunek dla wspierania przemian strukturalnych i świadomościowych na wsi oraz wspierania rolników. Zasady realizacji zamierzeń Fundacji są zbieżne z ocenami ekspertów krajowych i zagranicznych odnośnie rozwoju infrastruktury terenów wiejskich.

BIBLIOGRAFIA

1. Domański R.: Drobna przedsiębiorczość na terenie gminy. [w]: „Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich”. Ogólnopolska Konferencja IRWiR PAN. SGGW Warszawa 7-8 paźdz. 1993.
2. Duczkowska Małysz K.: Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich. W stronę wsi wielofunkcyjnej. IRWiR PAN, Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej. Warszawa 1993.
3. Fundacja Wspomagająca Zaopatrzenie Wsi w Wodę. Pięć lat działalności. Warszawa 1993 r.
4. Polska Pożyczka Dostosowawcza dla Sektora Rolnego. Bank Światowy, Rząd Polski, Warszawa 1991 r.
5. Rocznik Statystyczny GUS 1990. Warszawa 1990.
6. Rocznik Statystyczny GUS 1991. Warszawa 1991.
7. Rocznik Statystyczny GUS 1993. Warszawa 1993.
8. Rocznik Statystyczny GUS 1994. Warszawa 1994.
9. Ustawa o fundacjach - Dz.U. z 1991 r. nr 46, poz. 203